

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 246/05-40

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 23. augusta 2006 v senáte zloženom z predsedu Alexandra Bröstla, sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Jána Lubyho v konaní o sťažnosti Š. B., D., zastúpeného advokátom JUDr. Ing. K. K., Advokátska kancelária, Š., ktorou namieta porušenie svojho základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky a práva na osobnú slobodu upraveného v čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní vedenom Najvyšším súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. 2 To 44/2005 a jeho uznesením z 24. mája 2005 z dôvodu neexistencie uznesenia súdu o oprávnenosti trvania väzby po 24. januári 2005, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Š. B. na osobnú slobodu upravené v čl. 17 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky a právo na osobnú slobodu upravené v čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 To 44/2005 z 24. mája 2005 p o r u š e n é b o l o .

2. Š. B. p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 5 302 Sk (slovom päťtisícristodva slovenských korún), ktorú je Najvyšší súd Slovenskej republiky

p o v i n n ý vyplatiť na účet advokáta JUDr. Ing. K. K. do 30 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

3. Vo zvyšnej časti sťažnosti Š. B. n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 27. júla 2005 doručená sťažnosť Š. B., D., t. č. vo výkone väzby (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. Ing. K. K., Advokátska kancelária, Š., ktorou namieta porušenie základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) v konaní vedenom Najvyšším súdom Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) pod sp. zn. 2 To 44/2005, poukazujúc na

- a) neexistenciu uznesenia súdu o oprávnenosti trvania väzby po 24. januári 2005,
- b) neexistenciu dôvodov pre ďalšie trvanie väzby,
- c) oneskorené podanie sťažnosti krajského prokurátora proti uzneseniu Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 4 T 1/05 z 20. apríla 2005.

Sťažovateľ žiada vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených článkov ústavy a Dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 2 To 44/2005 z 24. mája 2005. Ďalej požaduje zrušiť uznesenie a vrátiť vec na ďalšie konanie, ako aj priznať primerané finančné zadosťučinenie 1 000 000 Sk a náhradu trov právneho zastúpenia 5 300 Sk. Zároveň žiada, aby ústavný súd považoval sťažnosť za naliehavú v zmysle § 26 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

Zo sťažnosti a predložených príloh vyplýva, že sťažovateľ bol 24. júna 2003 zadržaný a obvinený z trestného činu prípravy lúpeže. Uznesením Okresného súdu Žilina

(ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 5 T 104/03 z 27. júna 2003 v spojení s uznesením Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 2 Tpo 147/03 z 30. júla 2003 bol vzatý do väzby z dôvodu § 67 ods. 1 písm. a), b) a c) a ods. 2 zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) v znení neskorších predpisov, platného do 31. decembra 2005 (ďalej len „Trestný poriadok“ s tým, že väzba začala 24. júna 2003. Následnými uzneseniami okresného súdu sp. zn. 5 T 104/03 z 11. decembra 2003, 13. mája 2004, 21. septembra 2004 a z 18. novembra 2004 bola väzba na návrh prokurátora ďalej predlžovaná, pričom posledným uznesením bola predĺžená do 24. januára 2005. Po skončení prípravného konania 21. januára 2005 podal krajský prokurátor proti sťažovateľovi obžalobu krajskému súdu. Tým skončilo prípravné konanie a väzba podľa rozhodnutia o poslednom predĺžení väzby z prípravného konania mala trvať do 24. januára 2005. Napriek tomu sťažovateľ nebol z väzby prepustený, a preto podal žiadosť o prepustenie z väzby krajskému súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 4 T 1/05 (trestná vec sťažovateľa vedená krajským súdom po podaní obžaloby). V žiadosti poukázal na skutočnosť, že absentuje súdne rozhodnutie o ďalšom trvaní väzby v konaní pred súdom, a preto je jeho väzba podľa jeho vyjadrenia od 21. januára 2005 nezákonná. Je tomu tak preto, že senát krajského súdu nerozhodol o ďalšom trvaní väzby právne relevantným spôsobom. Bol toho názoru, že ďalšie trvanie väzby za takýchto okolností je protizákonné. Sudcovia senátu krajského súdu podali námietku zaujatosti, na základe čoho bol najvyššiemu súdu predložený návrh na rozhodnutie o vylúčení sudcov príslušného senátu z konania a rozhodovania vo veci. Uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1 Ndt 3/2005 zo 16. februára 2005 bolo rozhodnuté o vylúčení sudcov príslušného senátu krajského súdu z ďalšieho konania vo veci a spis bol 4. apríla 2005 vrátený krajskému súdu a pridelený novému senátu. Uznesením nového senátu krajského súdu sp. zn. 4 T 1/05 z 20. apríla 2005 bol sťažovateľ prepustený z väzby na slobodu. Na základe sťažnosti prokurátora, ktorá bola podaná v zákonnej lehote, ale bez odôvodnenia, ktoré bolo podľa sťažovateľa doplnené až po uplynutí zákonnej lehoty, najvyšší súd uznesením sp. zn. 2 To 44/2005 z 24. mája 2005 zrušil uznesenie krajského súdu a žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby zamietol.

Podľa sťažovateľa boli uznesením najvyššieho súdu z 24. mája 2005 porušené označené články ústavy a Dohovoru.

V tomto smere poukazuje sťažovateľ na nálezy ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 55/98 a sp. zn. I. ÚS 6/02. Námietku nedôsledného preskúmania dôvodnosti ďalšieho trvania väzby sťažovateľ nijako bližšie neodôvodnil.

Zo žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby vyplýva, že väzba bola predĺžená do 24. januára 2005, aby bolo možné ukončiť prípravné konanie, čo sa aj stalo ešte pred uplynutím tejto lehoty, a preto podľa neho už neexistuje dôvod pre ďalšie trvanie väzby. Podľa názoru krajského súdu vzhľadom na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a ústavného súdu nemôže byť dôvodom držania vo väzbe iba skutočnosť, že bola podaná obžaloba, bez toho, aby sa o ďalšom trvaní väzby výslovne konajúcim súdom rozhodlo ešte predtým, než uplynie lehota, na ktorú bola väzba v prípravnom konaní naposledy predĺžená. Preto bolo potrebné prisvedčiť argumentácii sťažovateľa o nezákonnosti jeho držania vo väzbe od 24. januára 2005. Absencia rozhodnutia súdu o väzbe v čase od podania obžaloby 21. januára 2005 do uplynutia väzobnej lehoty podľa posledného predĺženia 24. januára 2005 znamená, že obmedzenie osobnej slobody sťažovateľa po 24. januári 2005 bez rozhodnutia súdu o väzbe (o predĺžení väzby, resp. o zamietnutí žiadosti o prepustenie z väzby, prípadne o ďalšom trvaní väzby) bolo, vychádzajúc z nálezů ústavného súdu č. k. I. ÚS 6/02-34 zo 4. decembra 2002, v rozpore s čl. 17 ods. 5 ústavy. Krajský súd dospel ďalej k záveru, že prokurátor je povinný podať návrh na predĺženie väzby spôsobom uvedeným v ustanovení § 71 ods. 4 Trestného poriadku aj vtedy, ak v dobe kratšej ako 10 dní pred skončením väzobnej lehoty uvedenej v § 71 ods. 1 Trestného poriadku podá obžalobu. Ak prokurátor takýto návrh nepodá, môže väzba pokračovať len vtedy, ak súd v čase po podaní obžaloby a pred uplynutím väzobnej lehoty preskúma existenciu dôvodov väzby a rozhodne o jej ďalšom trvaní. V predmetnej veci však k tomu nedošlo a absenciu rozhodnutia súdu o väzbe nemôžu „zhojiť“ ani rozhodnutia krajského súdu sp. zn. 2 Tpo 39/05 z 23. februára 2005 a sp. zn. 2 Tpo 27/05 z 23. februára 2005, pretože boli vydané až po uplynutí predĺženej väzobnej lehoty.

Z uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 2 To 44/2005 z 24. mája 2005 vyplýva, že najvyšší súd zrušil uznesenie krajského súdu sp. zn. 4 T 1/05 z 20. apríla 2005 a že zamietol žiadosti sťažovateľa, ako aj ďalších obžalovaných o prepustenie z väzby.

Najvyšší súd v odôvodnení uznesenia sp. zn. 2 To 44/2005 z 24. mája 2005 po konštatovaní predchádzajúcich rozhodnutí o väzbe uvádza, že táto bola naposledy u sťažovateľa predĺžená do 24. januára 2005. Ešte pred uplynutím tejto lehoty 21. januára 2005 bola podaná obžaloba. Keďže trestná vec bola pridelená do senátu, v ktorom boli činní sudcovia zúčastňujúci sa v prípravnom konaní rozhodovania o opravných prostriedkoch podaných proti rozhodnutiam o väzbe, považovali sa títo sudcovia za vylúčených v zmysle § 30 ods. 3 Trestného poriadku. Predseda senátu 25. januára 2005 vypracoval návrh na rozhodnutie o vylúčení týchto sudcov a vec predložil najvyššiemu súdu na rozhodnutie. Spis došiel najvyššiemu súdu 27. januára 2005 a uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1 Ndt 3/05 zo 16. februára 2005 bolo rozhodnuté o vylúčení dotknutých sudcov z vykonávania úkonov trestného konania v predmetnej trestnej veci. Uznesenie spolu so spisom bolo krajskému súdu vrátené 4. apríla 2005. Po vrátení spisu bola vec pridelená inému senátu, ktorý už 11. apríla 2005 zabezpečil doručenie rozhodnutia najvyššieho súdu procesným stranám a podaním z 15. apríla 2005 predseda senátu požiadal predsedu krajského súdu o doplnenie chýbajúceho člena senátu. K tomu došlo 19. apríla 2005. Dňa 20. apríla 2005 sa konalo neverejné zasadnutie, na ktorom bol sťažovateľ prepustený z väzby. Z právneho názoru krajského súdu vyplýva, že vôbec neskúmal, či pre ponechanie sťažovateľa vo väzbe existujú dôvody predpokladané v ustanovení § 67 Trestného poriadku. Vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu krajský súd nemohol rozhodnúť o žiadosti sťažovateľa skôr. Aj z tohto dôvodu sa najvyšší súd nestotožnil so záverom krajského súdu, že nemohol posudzovať existenciu dôvodov väzby u sťažovateľa, pretože o jeho väzbe sa nerozhodlo (predĺžením lehoty väzby, rozhodnutím o žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby alebo z vlastného podnetu) do 24. januára 2005, dokedy bola lehota trvania väzby sťažovateľa naposledy predĺžená. Nemožno totiž prehliadnúť, že k predĺženiu lehoty väzby sťažovateľa do uvedeného dňa došlo pre prípravné konanie, pričom zo zmyslu ustanovenia § 71 ods. 1 tretej vety Trestného poriadku je zrejmé, že lehoty tam uvedené, v ktorých možno na návrh prokurátora rozhodnúť o predĺžení väzby, sa vzťahujú len na prípravné konanie. Zmyslom tejto úpravy je zabezpečiť súdnu kontrolu nad urýchleným vybavením väzobných vecí v prípravnom konaní tak, aby lehota trvania väzby v dĺžke dvoch rokov, ktorou je limitovaný aj súd (okrem výnimočného predĺženia tejto lehoty najvyšším súdom), nebola v celom rozsahu vyčerpaná už v štádiu prípravného konania. Ak bola v predĺženej lehote

trvania väzby podaná obžaloba, s výnimkou prípadu predpokladaného v § 71 ods. 5 Trestného poriadku, pokračuje súd v konaní bez toho, aby bolo potrebné podať návrh na predĺženie lehoty trvania väzby a rozhodovať o takom návrhu. V prípade ukončenia prípravného konania podaním obžaloby v lehotách predpokladaných v ustanovení § 71 ods. 1 Trestného poriadku (t. j. najviac do dvoch rokov trvania väzby) zákon predpokladá povinnosť podať súčasne s obžalobou návrh na ďalšie predĺženie väzby iba v prípade, že sa obžaloba podáva v dobe kratšej ako 10 dní pred uplynutím dvojročnej väzobnej lehoty (§ 71 ods. 5 Trestného poriadku). Na podanie takéhoto návrhu je príslušný generálny prokurátor. Základným predpokladom pre rozhodovanie o predĺžení lehoty trvania väzby je teda podanie návrhu oprávnenou osobou. Predseda senátu procesného súdu, na ktorom bola podaná obžaloba, môže návrh na predĺženie lehoty trvania väzby podať iba v zákonom predpokladanom prípade, t. j. podľa § 71 ods. 3 Trestného poriadku a spôsobom predpokladaným v § 71 ods. 4 Trestného poriadku (najneskôr 10 dní pred uplynutím lehoty podľa § 71 ods. 2 Trestného poriadku). Neexistuje však zákonná úprava, ktorá by mu umožňovala podať návrh na predĺženie lehoty trvania väzby mimo uvedeného režimu a inak než najmenej 10 dní pred uplynutím príslušnej lehoty. Na druhej strane z ustanovení Trestného poriadku (§ 71) nemožno vyvodit' povinnosť, ale ani oprávnenie prokurátora podať návrh na predĺženie lehoty trvania väzby v prípade, že podáva obžalobu v medziach súdom predĺženej väzobnej lehoty a skôr než 10 dní pred uplynutím dvojročnej väzobnej lehoty. Pri akceptovaní názoru krajského súdu, že väzba sťažovateľa je nezákonná pre absenciu rozhodnutia o ďalšom predĺžení jeho väzby, by so zreteľom na skôr uvedené vyplývalo, že v posudzovanej veci vzhľadom na reálne existujúce časové súvislosti väzobných lehôt a podania obžaloby (obžaloba podaná 21. januára 2005, t. j. 3 dni pred uplynutím súdom predĺženej lehoty väzby sťažovateľa v prípravnom konaní, avšak podstatne viac než 10 dní pred uplynutím dvojročnej lehoty trvania jeho väzby, ktorá uplynula u sťažovateľa 24. júna 2005) by nebol nikto oprávnený na podanie návrhu na predĺženie lehoty trvania väzby a v dôsledku toho by pri nečinnosti sťažovateľa, t. j. ak by tento nepodal žiadosť o prepustenie z väzby, musel byť prepustený z väzby, hoci ešte neuplynula zákonom predpokladaná dvojročná lehota trvania jeho väzby. Z nálezu ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 6/02 zo 4. decembra 2002 (na ktorý sa krajský súd odvolal) vyplýva záver, že z pohľadu ústavných záruk osobnej slobody, resp. jej záruk podľa

Dohovoru, dôvodom pre obmedzenie osobnej slobody držaním vo väzbe nemôže byť len skutočnosť, že bola podaná obžaloba bez toho, aby sa o ďalšom trvaní väzby výslovne rozhodlo konajúcim súdom, neznamená, že o väzbe sťažovateľa sa v posudzovanom prípade nemohlo konať inak, než rozhodovaním o predĺžení lehoty trvania jeho väzby predpokladajúcim návrh oprávnenej osoby. Ústavný súd v uvedenom náleze totiž konštatoval, že rovnaké účinky ako rozhodnutie o predĺžení lehoty trvania väzby má tiež rozhodnutie súdu o ďalšom trvaní väzby v súvislosti s predbežným prejednaním obžaloby podľa § 192 Trestného poriadku, rozhodnutie o žiadosti obvineného o prepustenie z väzby podľa § 72 ods. 2 Trestného poriadku, resp. rozhodnutie o trvaní dôvodov väzby z úradnej povinnosti podľa § 72 ods. 1 Trestného poriadku. Z uvedeného je zrejmé, že krajský súd ihneď po tom, ako sa vyriešila otázka zákonného zloženia senátu (t. j. po rozhodnutí najvyššieho súdu o vylúčení sudcov a po doplnení senátu krajského súdu opatrením predsedu krajského súdu), mal a mohol zákonom predpísaným spôsobom na základe žiadosti sťažovateľa, resp. postupom podľa § 72 ods. 1 Trestného poriadku skúmať, či naďalej trvajú dôvody väzby, pre ktoré bola osobná sloboda sťažovateľa väzbou obmedzená, pretože aj také rozhodnutie (vecné preskúmanie dôvodov väzby) má v štádiu súdneho konania až do uplynutia lehoty predpokladanej v § 71 ods. 2 Trestného poriadku rovnaké účinky ako rozhodnutie o predĺžení väzby. V ustanovení § 72 ods. 1 Trestného poriadku zakotvená povinnosť všetkých orgánov činných v trestnom konaní vrátane súdu skúmať v každom období trestného stíhania, či dôvody väzby trvajú, je jednou zo záruk uplatnenia procesného inštitútu väzby iba v skutočne odôvodnených prípadoch pri splnení zákonných dôvodov. Okrem už uvedenej povinnosti a práva obvineného žiadať o preskúmanie dôvodnosti väzby v zmysle § 72 ods. 2 Trestného poriadku je právna istota obvineného, že jeho osobná sloboda nebude obmedzovaná bezdôvodne a nezákonne, zaistená aj tým, že o jeho väzbe rozhoduje výlučne súd, a to od rozhodnutia o vzatí do väzby cez rozhodovanie o predĺžení väzby, resp. o žiadostiach o prepustenie z väzby, pričom pokiaľ ide o dĺžku trvania väzby po podaní obžaloby je mu zrejmé, že jeho väzba bez rozhodnutia najvyššieho súdu o predĺžení väzby nemôže trvať dlhšie než dva roky. So zreteľom na uvedené sa najvyšší súd nestotožnil nielen so záverom krajského súdu o tom, že sa nemohol vecne zaoberať existenciou dôvodov väzby sťažovateľa pre absenciu rozhodnutia o predĺžení jeho väzby po 24. januári 2005, ale ani s jeho názorom, že sa tak

stalo v dôsledku pochybenia krajského prokurátora, ktorý mal podľa krajského súdu podať návrh na predĺženie lehoty trvania väzby, pretože podal obžalobu v lehote kratšej než 10 dní pred skončením väzobnej lehoty uvedenej v § 71 ods. 1 Trestného poriadku.

Najvyšší súd preto uznesenie krajského súdu zrušil a sám ďalej skúmal, či sú dané dôvody pre ponechanie sťažovateľa vo väzbe, pričom zistil, že u sťažovateľa v nezmenenom rozsahu trvajú dôvody, pre ktoré bol do väzby vzatý už v prípravnom konaní. Na základe dôkazov, ktoré tvoria súčasť spisu krajského súdu sp. zn. 4 T 1/05, naďalej trvá dôvodné podozrenie, že sa sťažovateľ dopustil trestného činu, pre ktorý bola naňho podaná obžaloba. Nasvedčujú tomu viaceré dôkazy, najmä výpovede svedkov, ako aj listinné dôkazy (napr. obsah záznamov o odposluchoch telefonických hovorov). Z obsahu dôkazov vyplývajúce zistenia opodstatňujú obavu, že by sťažovateľ vykonal trestný čin, ktorý pripravoval, čo je dôvodom väzby podľa § 67 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Nasvedčuje tomu už aj samotný charakter stíhaného činu, ako aj z výpovedí svedkov vyplývajúce zistenie, že s ďalšími osobami mal spoločne pripravovať celý rad násilných činov, ktoré boli prekazené iba v dôsledku prezradenia zámerov a následného zaistenia.

Ústavný súd sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval a uznesením č. k. II. ÚS 246/05-20 z 30. novembra 2005 ju v časti namietajúcej porušenie jeho základného práva na osobnú slobodu neexistenciou uznesenia súdu o oprávnenosti trvania väzby po 24. januári 2005 prijal na ďalšie konanie a vo zvyšnej časti ju odmietol ako zjavne neopodstatnenú. Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval právneho zástupcu sťažovateľa a predsedu najvyššieho súdu, aby sa vyjadrili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie.

Právny zástupca sťažovateľa a predseda najvyššieho súdu ústavnému súdu oznámili, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie.

Ústavný súd si k sťažnosti sťažovateľa vyžiadal aj vyjadrenie predsedu najvyššieho súdu, v ktorom sa okrem iného uvádza:

„(...) Zastávame názor, že napadnuté uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky nie je v kolízii s nálezom Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. I. ÚS 6/02 zo 4. decembra 2002, z ktorého predovšetkým sťažovateľ vyvodzuje nezákonnosť namietaného uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

Úvahy sťažovateľa o nutnosti rozhodnutia o ďalšom trvaní väzby po podaní obžaloby (21. januára 2005) do 24. januára 2005, dokedy bola ešte v prípravnom konaní ostatne predĺžená lehota trvania väzby a to senátom zloženom zo sudcov, u ktorých bol daný dôvod ich vylúčenia podľa § 30 ods. 3 Tr. por. (bližšie k tomu pozri napadnuté uznesenie) nie sú akceptovateľné vzhľadom na ďalší nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 20. apríla 2005, sp. zn. I. ÚS 2/05, z ktorého vyplýva, že realizácia jedného základného práva (práva na urýchlené preskúmanie dôvodnosti väzby) nemôže ísť na úkor iného základného práva (práva na rozhodnutie zákonným a nestranným sudcom). Všeobecné súdy musia pri skúmaní dôvodnosti väzby postupovať tak, aby obe tieto práva boli dôsledne zachované (čl. 12 ods. 4 Ústavy).

O ďalšom trvaní väzby sťažovateľa (a tiež ďalších obvinených) bolo rozhodované bezodkladne po vyriešení otázky zákonného a nezaujatého sudcu, a preto prvostupňové uznesenie Krajského súdu v Žiline o prepustení obvinených na slobodu odvolávajúce sa na neexistenciu rozhodnutia o väzbe ihneď po podaní obžaloby do uplynutia predĺženej lehoty trvania väzby (do 24. januára 2005) nebolo možné za uvedenej situácie (nutnosti vyriešenia kolízie dvoch základných práv) považovať za zákonné.

Preto Najvyšší súd Slovenskej republiky napadnutým uznesením na podklade včas podanej sťažnosti prokurátorom sám rozhodol vo veci podľa § 149 ods. 1 písm. a) Tr. por. tak, že žiadosť sťažovateľa a ďalších troch obvinených o prepustenie z väzby zamietol.

Odvolávajúc sa na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. I. ÚS 6/02, namietané rozhodnutie, hoci konkrétne nevymedzuje dobu ďalšieho trvania väzby, nemôže vyvolávať stav právnej neistoty s prihliadnutím na ustanovenie § 71 ods. 2 Tr. por., ktoré konkrétne stanovuje, že väzba v konaní pred súdom spolu s väzbou v prípravnom konaní nesmie trvať dlhšie ako dva roky. (...)“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1... Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie...

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa čl. 17 ods. 5 ústavy do väzby možno vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený zákonom a na základe rozhodnutia súdu.

Podľa čl. 5 ods. 1 Dohovoru každý má právo na slobodu a osobnú bezpečnosť. Nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem nasledujúcich prípadov, pokiaľ sa tak stane v súlade s konaním ustanoveným zákonom...

V súlade s doterajšou judikatúrou ústavného súdu v zmysle čl. 17 ods. 5 ústavy, resp. čl. 5 ods. 1 Dohovoru nemôže byť dôvodom pre držanie vo väzbe znamenajúce obmedzenie osobnej slobody len skutočnosť, že bola podaná obžaloba, bez toho, aby sa o ďalšom trvaní väzby výslovne konajúcim súdom rozhodlo ešte pred tým, než uplynie lehota, na ktorú bola väzba v prípravnom konaní naposledy predĺžená (I. ÚS 6/02, I. ÚS 217/05).

Samotná skutočnosť, že vec bola postúpená súdu, nie je postačujúca pre splnenie kritéria „zákonosti“ väzby v zmysle čl. 5 ods. 1 Dohovoru a nemôže bez príslušného súdneho rozhodnutia odôvodniť ďalšie trvanie väzby (Stasaitis c. Litva z 21. marca 2002, § 59 až § 61).

Sťažovateľ v časti sťažnosti, ktorá bola prijatá na ďalšie konanie zastáva názor, že „... nemôže byť titulom pre držanie vo väzbe znamenajúce obmedzenie osobnej slobody len skutočnosť, že bola podaná obžaloba, bez toho, aby sa o ďalšom trvaní väzby výslovne konajúcim súdom rozhodlo ešte pred tým, než uplynie lehota, na ktorú bola väzba v prípravnom konaní naposledy predĺžená“, pričom svoj názor opiera aj o rozsudok ESĽP vo veci Stasaitis c. Litva z 21. marca 2002, § 59 až § 61 a o vyššie citovaný právny názor ústavného súdu vyjadrený v konaní vedenom pod sp. zn. I. ÚS 6/02.

Z odôvodnenia napadnutého uznesenia najvyššieho súdu vyplýva, že najvyšší súd síce tiež zastáva názor, podľa ktorého samotné podanie obžaloby pred uplynutím lehoty posledného predĺženia väzby na ďalšie zotrvanie vo väzbe po uplynutí tejto lehoty nepostačuje, ale argumentujúc aj nálezom ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 6/02 zo 4. decembra 2002 zdôrazňuje, že rovnaké právne účinky ako rozhodnutie o predĺžení väzby má aj rozhodnutie o žiadosti obvineného o prepustenie z väzby podľa § 72 ods. 2 Trestného poriadku, resp. rozhodnutie o trvaní dôvodov väzby z úradnej povinnosti podľa § 72 ods. 1 Trestného poriadku.

Na tomto základe najvyšší súd zdôraznil, že krajský súd ihneď po tom, ako sa vyriešila otázka zákonného zloženia senátu „...mal a mohol zákonom predpísaným spôsobom na základe žiadostí obvinených, resp. postupom podľa § 72 ods. 1 Tr. por. skúmať, či naďalej trvajú dôvody väzby, pre ktoré bola aktuálne osobná sloboda obvinených väzbou obmedzená, pretože aj také rozhodnutie (vecné preskúmanie dôvodov väzby) má v štádiu súdneho konania až do uplynutia lehoty predpokladanej v § 71 ods. 2 Tr. por. rovnaké účinky ako rozhodnutie o predĺžení väzby“. So zreteľom na uvedené najvyšší súd skúmal v napadnutom konaní, či u sťažovateľa a ďalších obvinených trvajú dôvody väzby, a keďže zistil, že trvajú v nezmenenom rozsahu, zrušil uznesenie krajského súdu z 20. apríla 2005 sp. zn. 4 T 1/05 o prepustení obvinených z väzby a zároveň tiež zamietol žiadosti obvinených o prepustenie z väzby.

Najvyšší súd vydal napadnuté uznesenie 24. mája 2005, t. j. štyri mesiace po uplynutí termínu posledného predĺženia väzby v prípravnom konaní.

Vzhľadom na uvedené stanoviská účastníkov konania a ďalšie okolnosti prípadu úlohou ústavného súdu bolo vyriešiť otázku, či z hľadiska ochrany základného práva podľa čl. 17 ods. 5 ústavy a práva podľa čl. 5 ods. 1 Dohovoru možno pripustiť stav, aby súd konajúci vo veci samej po podaní obžaloby, ku ktorej dôjde krátko pre uplynutím lehoty posledného predĺženia väzby v prípravnom konaní, nerozhodol o ďalšom trvaní väzby do termínu jej posledného predĺženia, ale až neskôr.

Vychádzajúc z právneho stavu, ktorý bol platný a účinný v rozhodnom čase (§ 71 a § 72 Trestného poriadku), možno konštatovať, že v prípadoch, v ktorých celkové trvanie väzby ešte neprekročilo dva roky a už bola podaná obžaloba, zákon výslovne nevyžadoval, aby súd konajúci vo veci samej po podaní obžaloby rozhodol o trvaní väzby. Z toho vychádzala aj predchádzajúca súdna prax, podľa ktorej všeobecný súd v týchto prípadoch rozhodoval o väzbe iba vtedy, ak bol toho názoru, že situácia sa zmenila (napr. čo do rozsahu dôvodov väzby, prípadne ak dospel k záveru o potrebe prepustiť obžalovaného z väzby). Len ustanovenie § 192 Trestného poriadku prikazovalo všeobecnému súdu rozhodnúť o väzbe, v prípade ak dôjde k predbežnému prejednaniu obžaloby.

Podľa názoru ústavného súdu opierajúceho sa o judikatúru ESLP vyjadreného už v konaniach sp. zn. I. ÚS 6/02, I. ÚS 204/05, či I. ÚS 217/05 takáto prax nie je v súlade s čl. 17 ods. 5 ústavy a čl. 5 ods. 1 Dohovoru. Z týchto ustanovení treba totiž vyvodiť, že ak má byť väzba zákonná, musí sa vždy opierať o rozhodnutie súdu. Preto aj v danom prípade vždy musí existovať uznesenie všeobecného súdu. Pretože ide o vec, ktorá je už po podaní obžaloby v štádiu konania vo veci samej, musí ísť o uznesenie súdu konajúceho vo veci samej.

V danom prípade najvyšší súd dospel k záveru, že z objektívnych príčin nebolo možné v čase od 21. januára 2005 (keď bola podaná obžaloba) do 24. januára 2005 (keď uplynula lehota posledného predĺženia väzby súdom ešte v prípravnom konaní) vydať potrebné uznesenie o ponechaní či neponechaní sťažovateľa vo väzbe po 24. januári 2005. Bolo tomu tak preto, že senát krajského súdu, ktorému bola vec pridelená, nebol správne obsadený a boli v ňom vylúčení sudcovia. Trvalo niekoľko mesiacov, kým prebehla

príslušná procedúra vylúčenia týchto sudcov a ich nahradenia inými sudcami. K rozhodovaniu o väzbe bolo možné prikročiť až potom. Rovnakého názoru bol aj krajský súd. Oba všeobecné sudy zaujali vo vzťahu k právnym dôsledkom tejto skutočnosti odlišné stanovisko. Podľa názoru krajského súdu premeškanie lehoty končiacej 24. januára 2005 vyvolalo nutnosť prepustenia sťažovateľa na slobodu pre neexistenciu potrebného uznesenia, zatiaľ čo najvyšší súd dospel k záveru, že v takomto prípade postačuje aj uznesenie o ponechaní vo väzbe vydané neskôršie, teda po 24. januári 2005, pokiaľ bolo vydané ihneď po tom, ako bol konajúci senát zložený zákonom zodpovedajúcim spôsobom.

Podľa názoru ústavného súdu je stanovisko krajského súdu správne, pretože dôsledne rešpektuje ústavnú požiadavku, aby sa väzba vždy opierala o rozhodnutie súdu. Ak takéto rozhodnutie nie je vydané včas, potom sa väzba stáva protiprávnou s následkami porušenia práva na osobnú slobodu zaručeného v čl. 17 ods. 5 ústavy a v čl. 5 ods. 1 Dohovoru. Z ústavného hľadiska je neudržateľné, aby sa o dôvodnosti ďalšieho trvania väzby nerozhodlo niekoľko mesiacov z dôvodu nesprávneho zloženia príslušného senátu, a to dokonca s priamymi následkami pre osobu zbavenú osobnej slobody.

Ústavný súd v tejto súvislosti poukázal aj na § 30 ods. 4 druhú vetu Trestného poriadku (v rozhodnom čase účinného), podľa ktorého úkon, ktorý vykonala vylúčená osoba, nemôže byť podkladom na rozhodnutie v trestnom konaní s výnimkou neodkladného alebo neopakovateľného úkonu. Z toho vyplýva, že aj vylúčená osoba je oprávnená, ba dokonca povinná urobiť neodkladný, resp. neopakovateľný úkon. Nie je úlohou ústavného súdu interpretovať toto ustanovenie Trestného poriadku, pretože výklad zákonov v zásade prináleží všeobecným súdom. Pokiaľ sú však všeobecné sudy toho názoru, že toto ustanovenie nemožno v danom prípade použiť, potom je nevyhnutné prispôbiť rozvrh práce súdu tak, aby v ňom existovali mechanizmy umožňujúce okamžitú nápravu. Z ústavného hľadiska však nie je akceptovateľné, aby následky prípadného nesprávneho zloženia senátu išli na úkor základného práva na osobnú slobodu. Týmto spôsobom sa dá vytvoriť aj rovnováha medzi požiadavkami vyplývajúcimi zo základného práva na osobnú slobodu a zo základného práva na nezaujatý a nestranný súd (I. ÚS 2/05 a I. ÚS 217/05).

Na tomto základe ústavný súd dospel k záveru, že uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 2 To 44/2005 z 24. mája 2005 bolo porušené základné právo sťažovateľa na osobnú slobodu upravené v čl. 17 ods. 5 ústavy a v čl. 5 ods. 1 Dohovoru.

Sťažovateľ žiadal aj zrušenie uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 2 To 44/2005 z 24. mája 2005 a vrátenie veci na ďalšie konanie najvyššiemu súdu. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd v inom konaní začatom na návrh iného obžalovaného v predmetnom trestnom konaní ako sťažovateľa predmetné uznesenie najvyššieho súdu už zrušil (nález č. k. I. ÚS 204/05-44 z 15. februára 2006), návrhu sťažovateľa v tejto časti sťažnosti nebolo možné vyhovieť. Navyše podľa zistených informácií bol sťažovateľ 30. marca 2006 z väzby prepustený, a preto neprichádza do úvahy vrátenie veci na ďalšie konanie najvyššiemu súdu.

Ústavný súd sa zaoberal tiež žiadosťou sťažovateľa o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia 1 000 000 Sk. Podľa názoru ústavného súdu v danom prípade neprichádza priznanie primeraného finančného zadost'učinenia do úvahy, a to jednak preto, že už samotné vyslovenie porušenia základného práva, resp. slobody predstavuje primeranú satisfakciu pre sťažovateľa, ako aj preto, že právny názor najvyššieho súdu zodpovedal jeho doterajšej judikatúre, hoci táto nebola v súlade s judikatúrou ESLP. Ide preto o nový prístup k veci z hľadiska všeobecných súdov.

Ústavný súd napokon rozhodol podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o náhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v súvislosti s jeho právnym zastupovaním advokátom JUDr. Ing. K. K. v konaní pred ústavným súdom. Ústavný súd ich vyčíslil sumou 5 302 Sk (slovom päťtisícristodva slovenských korún) spolu za dva úkony právnej pomoci podľa § 1 ods. 3, § 11 ods. 2, § 14 ods. 1 písm. a) a c) a 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (vypočítanú zo základu nominálnej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky, ktorá v prvom polroku 2004 bola 15 008 Sk, t. j. 2 krát 2501 Sk a 2 krát 150 Sk za miestne telekomunikačné výdavky a miestne prepravné, pretože išlo o úkony urobené v roku 2005.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. augusta 2006